

Pedagogisch beleid

Christelijke Kinderopvang Papendrecht

November 2018

Grondslag en doelstellingen Chr. Kinderopvang Papendrecht

Grondslag

Onze dagopvang, peuterspeelzaal en buitenschoolse opvang heeft De Bijbel als Woord van God tot grondslag en erkent deze als door de Heilige Geest ingegeven, onfeilbaar en van Goddelijk gezag. Wij geloven dat de Bijbel de belangrijkste leidraad is bij de opvoeding, gericht op de liefde voor God, voor elkaar en de schepping.

De christelijke identiteit van onze opvang komt tot uiting door de dag te beginnen met een Bijbelverhaal, bidden voor het eten en aandacht voor de betekenis van Christelijke feesten. Alle medewerkers hebben tevens een Christelijke achtergrond.

Samenwerking Oranje-Nassauschool en Prins Constantijnschool

Onze grondslag, visie en beleid sluit aan bij de scholen. In nauwe samenwerking bieden wij kinderopvang aan op hun schoolterrein. Er is sprake van een doorgaande leerlijn, welke zichtbaar wordt door gebruik van vergelijkbare observatie- en toetsinstrumenten. Op de peuterspeelzaal wordt tevens gewerkt met de voorschoolse methode Uk & Puk, de voorganger van de vroegschoolse methode Schatkist van de onderbouw. Bij overgang van dagopvang en peuterspeelzaal naar de basisschool vindt een warme overdracht plaats. Verder zullen de aangeboden thema's zoveel mogelijk aansluiten op de thema's van school.

Kinderen

Kinderen staan centraal bij Kinderopvang Papendrecht. Wij creëren een veilige omgeving waarin het kind zich gewaardeerd weet, uitgedaagd wordt om zich te ontwikkelen en voorbereid wordt op een toekomst in onze maatschappij. Kinderen hebben het bij ons naar hun zin en weten waar ze aan toe zijn. Ze voelen zich vrij om zichzelf te zijn, om zich te uiten, sociale contacten op te bouwen, vrienden te maken, kind te zijn en om zich in hun eigen tempo te ontwikkelen. Elk kind wordt persoonlijk gekend en in individuele behoeften van de kinderen wordt voorzien.

Pedagogisch medewerkers

Wij werken met ervaren pedagogisch medewerkers die goed zijn opgeleid, een 'hart' hebben voor kinderen en het beleid van Kinderopvang Papendrecht onderschrijven en naleven. De pedagogisch medewerkers zorgen voor, en zijn onderdeel van de 'huiselijke sfeer' bij Kinderopvang Papendrecht. Ze zijn energiek en blijven zich ontwikkelen. De pedagogisch medewerkers voelen zich verbonden met Kinderopvang Papendrecht, de kinderen en de ouders, werken hier met plezier en we streven ernaar dat zij langdurig bij ons in dienst blijven.

Ouders

De ouderparticipatie met betrekking tot de opvoeding bij Kinderopvang Papendrecht is groot. Ouders en pedagogisch medewerkers bouwen een vertrouwde band met elkaar op waardoor er open kan worden gesproken over de opvoeding van de kinderen. Er is een goede afstemming tussen de opvoeding thuis en bij Kinderopvang Papendrecht. Ouders en medewerkers ondersteunen elkaar in de opvoeding. Ouders dragen de zorg voor hun kind(eren) met een goed gevoel aan Kinderopvang Papendrecht over. We willen regelmatig ouderavonden organiseren om gezamenlijk na te denken over de opvoeding. Zo wordt ook de band tussen ouders en medewerkers versterkt.

Samen

Kinderopvang Papendrecht is een professionele, flexibele, kleinschalige, persoonlijke en gezellige organisatie waarbij medewerkers en ouders allen in gelijkwaardigheid met elkaar omgaan en elkaar ondersteunen om zo gezamenlijk te komen tot een optimale opvoeding van de kinderen. Betrokkenheid, openheid en dialoog zijn van groot belang.

Inhoudsopgave

1. Inleiding.....	4
2. Een gevoel van emotionele veiligheid	5
3. Het ontwikkelen van competenties.....	12
4. Eigen maken van waarden en normen	13
5. Ontwikkelingsstimulering.....	16
6. Inzet medewerkers dagopvang en buitenschoolse opvang	19
7. De stamgroepen.....	20
8. Vierogenprincipe dagopvang	22
9. Wenbeleid	22

1. Inleiding

Voor u ligt het pedagogisch beleid van Christelijke Kinderopvang Papendrecht. Het pedagogisch beleid is een belangrijk document voor ouders¹. Hierin staat beschreven wat de pedagogische visie van Chr. Kinderopvang Papendrecht is en hoe de pedagogisch medewerkers² in de dagelijkse praktijk handelen.

Voorwaarde voor het pedagogisch handelen zijn de vier pedagogische basisdoelen die genoemd worden in de Wet Kinderopvang. Deze vier pedagogische opvoedingsdoelen hebben betrekking op emotionele veiligheid, sociale competentie, persoonlijke competentie en de overdracht van waarden en normen.

Het pedagogisch beleid vermeldt tevens de werkwijze, de maximale omvang en de leeftijdsopbouw van de stamgroep, en bij welke (spel)activiteiten kinderen hun groepsruimte verlaten. Verder wordt beschreven hoe beroepskrachten bij hun werkzaamheden met kinderen worden ondersteund door andere volwassenen. Indien van toepassing, wordt er onderscheid gemaakt in de verschillende groepen en in dagopvang en buitenschoolse opvang.

1.1. Pedagogische stromingen

Alle kinderen zijn welkom bij Chr. Kinderopvang Papendrecht, ongeacht culturele, religieuze of sociale achtergronden. Vereiste is echter wel dat ouders en kinderen respect tonen voor onze Christelijke grondslag. Elk kind is uniek en heeft daardoor behoefte aan een unieke pedagogische benadering en begeleiding. Bij onze benadering van kinderen putten wij onze kennis uit meerdere pedagogische visies en stromingen. Zo maken wij onder andere gebruik van de volgende waarden en ideeën uit verschillende pedagogische visies:

- Maria Montessori: belang van orde, rust en regelmaat en respect voor het uniek zijn van ieder persoon en respect voor de autonomie van kinderen.
- Thomas Gordon: actief luisteren, ik boodschappen³.

Wij streven ernaar de genoemde waarden zo veel mogelijk als rode draad te laten lopen door de dagelijkse omgang met, en opvang van, de kinderen bij Chr. Kinderopvang Papendrecht. Zo werken wij bijvoorbeeld met vaste dagritmes en proberen de kinderen te stimuleren om “zelf te doen” (Montessori). Verder streven we ernaar om actief te luisteren en zo veel mogelijk middels ik-boodschappen te communiceren met kinderen (Gordon).

1.2. Pedagogische visie

Aan het begin van het leven maakt een mens een enorme ontwikkeling door. De groei naar volwassenheid is een proces waarin ieder kind zich ontplooit. Een goede start is belangrijk en begint bij een veilige en liefdevolle omgeving waarin het kind zich geborgen voelt. Hier ligt

---

¹ In het pedagogisch beleid wordt de term ‘ouders’ gebruikt. Met deze term worden zowel ouder(s) als verzorger(s) bedoeld.

² Bij Kinderopvang Papendrecht werken wij momenteel alleen met vrouwelijke pedagogisch medewerkers. Wanneer er in het pedagogisch beleid naar de pedagogisch medewerker(s) wordt verwezen, wordt daarom de vrouwelijke vorm gebruikt.

³ Door een ik-boodschap kunnen kinderen de behoeften van een ander (leren) begrijpen. Dat is niet alleen prettig in de onmiddellijke situatie waarin je wil dat een kind iets doet (of laat), het versterkt ook zijn of haar zelfvertrouwen en vertrouwen in de wereld.

de belangrijkste voorwaarde om een gelukkig en evenwichtig kind te zijn, en volwassene te worden. Samen met de ouders en andere opvoeders doen wij er alles aan om die voorwaarde voor het kind te optimaliseren.

Wij vinden het erg belangrijk dat elk individueel kind zich welkom en thuis voelt in ons kinderdagverblijf en op de buitenschoolse opvang en streven naar een optimaal opvoedingsklimaat voor elk individueel kind. Wij dragen zorg voor een gevoel van veiligheid, geborgenheid, liefdevolle zorg en aandacht, ruimte, ritme en structuur. Wij scheppen een sfeer van warmte en vertrouwen waarin kinderen gestimuleerd worden om zich op hun eigen manier en in hun eigen tempo te ontplooiën tot zelfstandige, gelukkige kinderen. Wij leggen hierbij de nadruk op de eigenheid van elk kind en proberen in onze pedagogische benadering kinderen respect te leren hebben voor de eigenheid van de ander.

De vertrouwensband die wij hebben met de ouders en een hoge mate van ouderbetrokkenheid is voor ons erg belangrijk. Wanneer ouders weten dat ze welkom zijn en zelf betrokken zijn bij de opvang van hun kind(eren) zal dit een positief effect hebben op zowel het directe gevoel van veiligheid en geborgenheid van de kinderen, als op hun verdere ontwikkeling.

2. Een gevoel van emotionele veiligheid

2.1. Visie op emotionele veiligheid

Het creëren van een gevoel van emotionele veiligheid bij de kinderen is de meest basale pedagogische doelstelling in de kinderopvang. Een veilige, vertrouwde omgeving is de eerste voorwaarde voor kinderen om zich te kunnen ontwikkelen, elkaar te ontmoeten en om vrij te kunnen spelen. In de eerste levensjaren van een kind wordt de basis gelegd voor de verdere ontwikkeling. Wij willen, samen met de ouders, werken aan een emotioneel veilige basis, van waaruit kinderen zelfvertrouwen en eigenwaarde kunnen ontwikkelen. Wij willen kinderen door allerlei (spel)activiteiten stimuleren om de wereld te ontdekken, actief te zijn en zich te ontwikkelen. Alleen vanuit een veilige, vertrouwde basis kan een kind een vertrouwensrelatie aangaan met andere kinderen en met volwassenen. Het bieden van een gevoel van veiligheid draagt bij aan het gevoel van welbevinden van de kinderen, maar is ook een voorwaarde is om de andere pedagogische doelstellingen (het ontwikkelen van sociale en persoonlijke competenties en het eigen maken van waarden en normen) te realiseren.

2.2. Bronnen van emotionele veiligheid

Een aantal bronnen van emotionele veiligheid zijn van belang:

- Vaste en sensitieve⁴ pedagogisch medewerkers
- Aanwezigheid van bekende leeftijdgenoten
- Vertrouwde relatie tussen ouders en Chr. Kinderopvang Papendrecht
- Voldoen aan de basisbehoeften van het kind
- Een veilige en uitdagende inrichting van de omgeving

2.2.1. Vaste en sensitieve pedagogisch medewerkers

De aanwezigheid van sensitief reagerende verzorgers in de eerste levensjaren van een kind is bevorderlijk voor de veerkracht van kinderen, ook op langere termijn. De pedagogisch

---

⁴ Met 'sensitief' bedoelen wij pedagogische medewerkers die zeer gevoelig zijn voor zintuiglijke indrukken. Zo zien zij steeds goed wat individuele kinderen nodig hebben.

medewerker vervult een centrale rol in het pedagogisch proces zowel op de dagopvang, als op de buitenschoolse opvang. Hierbij zijn (non-verbale) communicatie en dialoog de belangrijkste middelen. De betrokkenheid van de pedagogisch medewerker bij het kind bevordert een gevoel van veiligheid en acceptatie bij een kind. Het is belangrijk dat de pedagogisch medewerker niet alleen sensitief is, maar ook responsief⁵.

Vertrouwde relaties tussen pedagogisch medewerkers en kinderen

De pedagogisch medewerkers zijn voor jonge kinderen in het kindercentrum de belangrijkste bron van veiligheid. Hoe jonger de kinderen, hoe afhankelijker ze zijn. Voor de kinderen van 0 tot 1 jaar worden twee vaste pedagogisch medewerkers toegewezen. Per dag dat het kind komt is minimaal één van deze twee pedagogisch medewerkers aanwezig. Onze pedagogisch medewerkers werken gemiddeld 3 dagen per week, zodat er elke dag een vaste, vertrouwde pedagogisch medewerker aanwezig is. Naast de vaste pedagogisch medewerkers zijn er oproepkrachten in dienst. Wij werken zoveel mogelijk met dezelfde oproepkrachten op een groep om ervoor te zorgen dat zij een vertrouwd gezicht zijn voor de kinderen. Wanneer een oproepkracht werkzaam is, is er op dat moment ook altijd een vaste pedagogisch medewerker aanwezig in het pand.

Binnen onze organisatie werken op dit moment alleen vrouwelijke pedagogisch medewerkers. Bij de samenstelling van de teams proberen wij rekening te houden met de aanwezigheid van verschillende leeftijden. De minimale leeftijd van onze vaste pedagogisch medewerkers is 20 jaar. De leeftijd van alle pedagogisch medewerkers varieert van 20 tot 45 jaar.

Sensitieve responsiviteit en emotionele steun

Kinderen moeten het vertrouwen hebben dat ze gezien en gehoord worden en dat de pedagogisch medewerker hen kent. Dit uit zich niet alleen in een persoonlijke begroeting en bij het afscheid nemen, maar ook door gedurende de dag in te gaan op individuele signalen van het kind: bijvoorbeeld door een kind ondersteuning te bieden als het iets moeilijk vindt. Voor de kinderen is de pedagogisch medewerker een veilige haven. Jonge kinderen kijken ook regelmatig waar de pedagogisch medewerker is, om zeker te weten dát ze er nog is en om informatie over een situatie te verkrijgen door haar gezicht af te lezen.

Emotionele steun geven de pedagogisch medewerkers ook op groepsniveau. Bijvoorbeeld door aan te voelen wanneer kinderen behoefte hebben aan buiten spelen. Wanneer er spanningen zijn tussen kinderen kan de pedagogisch medewerker deze met een grapje, liedje of gesprek ontladen.

Structureren, grenzen stellen en werken met rituelen

Pedagogisch medewerkers zorgen onder andere voor een gevoel van veiligheid bij de kinderen door de omgeving te structureren, duidelijke regels te hanteren en met gewoontes en rituelen een voorspelbare en vertrouwde omgeving voor hen te maken. De indeling van de ruimte en een bepaald dagritme maken de dag voor het kind voorspelbaar. Voorbeelden van rituelen –handelingen in een vaste volgorde– zijn: kleine terugkerende grapjes bijvoorbeeld tussen de pedagogisch medewerker en een baby tijdens het verschonen; groepsrituelen met elkaar aan tafel; samen zingen bij eetmomenten en bepaalde handelingen bij het opruimen. Zo ontstaat een veilige plek waarin ook aandacht kan zijn voor

---

⁵ 'Responsief' betekent op een passende manier ingaan op de signalen van kinderen.

het individu en waar het kind ruimte heeft om zelf initiatieven te nemen. De pedagogisch medewerkers zorgen ervoor dat kinderen respectvol met elkaar omgaan en daarnaast dragen zij zorg voor de handhaving van basale morele regels.

Respecteren van autonomie van kinderen

Om zich veilig te voelen hebben kinderen ook eigen ruimte en vrijheid nodig om te experimenteren en op hun eigen manier te ontdekken. De pedagogisch medewerker moet de kinderen die ruimte bieden. 'Zelf doen' is een basale behoefte van kinderen. De pedagogisch medewerker geeft kinderen daarom de ruimte om dingen zelf te doen en te leren, en zijn daarnaast beschikbaar om te helpen als het kind daarom vraagt.

Uitleggen en benoemen

Voor jonge kinderen is alles nieuw. Ze moeten de wereld en zichzelf nog leren kennen. Daarom is het heel belangrijk dat zij veel uitleg krijgen. De pedagogisch medewerker is voor het kind de schakel tussen het kind zelf en 'de grote wereld'. Daarom benoemt de pedagogisch medewerker wat er gebeurt, wat andere kinderen doen of willen. Zo leert zij het kind woorden kennen voor wat ze voelen, denken en willen. Door veel uit te leggen maakt de pedagogisch medewerker de wereld voor het kind begrijpelijker en veiliger.

2.2.2. Aanwezigheid van bekende leeftijdsgenoten

In vaste groepen kunnen kinderen al in het tweede levensjaar een duidelijke voorkeur voor groepsgenootjes ontwikkelen. Binnen die relaties is sprake van sociale uitwisseling en emotionele responsiviteit. Groepsgenoten kunnen al op jonge leeftijd een gevoel van veiligheid vormen mits zij elkaar zo regelmatig zien dat ze elkaar goed kunnen leren kennen. In een vertrouwde groep kunnen kinderen gevoelens van verbondenheid en sociale verantwoordelijkheid ontwikkelen. In hoofdstuk 6 staat beschreven hoe Chr. Kinderopvang Papendrecht zorg draagt voor het ontstaan en behouden van vertrouwde groepen.

Vertrouwdheid en vriendschap tussen kinderen

Vertrouwdheid tussen kinderen ontstaat door regelmatig samen te spelen. Daarom is het belangrijk dat de kinderen in de groep weinig wisselen. Gevoelens van vriendschap ontstaan als kinderen fijn met elkaar kunnen spelen, ongeveer dezelfde activiteiten leuk vinden en qua ontwikkelingsniveau niet te ver uiteen liggen. De pedagogisch medewerker helpt de kinderen om zich veilig bij elkaar te voelen.

Erbij horen in de groep: wij-gevoel

Onderdeel zijn van een groep geeft kinderen een gevoel van vertrouwdheid. Alle groepen bij Chr. Kinderopvang Papendrecht hebben hun eigen naam. Door een naam te geven aan een groep pedagogisch medewerkers en kinderen die bij elkaar horen ontstaat een gevoel van verbondenheid tussen deze kinderen en pedagogisch medewerkers. Op de groep worden foto's van de kinderen en pedagogisch medewerkers opgehangen om visueel te maken wie bij welke groep horen. Daarnaast geven vertrouwde handelingspatronen als dagritme en rituelen een gevoel van veiligheid en verbondenheid aan kinderen. Samenspelen, samen eten en samen zingen zijn voorbeelden van momenten waarop het groepsgevoel duidelijk waarneembaar is.

Interacties tussen kinderen en leren omgaan met diversiteit

Het is belangrijk dat de pedagogisch medewerker ervoor zorgt dat elk kind zich veilig en gerespecteerd voelt, ongeacht zijn of haar culturele achtergrond, sekse of beperking. Dit betekent dat de pedagogisch medewerker kinderen ook helpt en begeleidt om elkaar te begrijpen en om samen te spelen. Daarbij is het belangrijk dat zij veel uitlegt en benoemt.

2.2.3. Vertrouwde relatie met ouders

Kinderen zijn in de eerste plaats gehecht aan hun ouders. Het is belangrijk dat ouders hun kind(eren) met vertrouwen bij Chr. Kinderopvang Papendrecht brengen, mede omdat dit bepalend kan zijn voor hoe het kind zich zelf voelt bij de opvang. Als ouders zich zeker voelen over de opvang van hun kind, en als de relatie tussen pedagogisch medewerkers en ouders goed is, kan dit een positief effect hebben op hoe kinderen zich voelen bij de opvang. Wij vinden het daarom belangrijk dat de groepsleiding en ouders regelmatig contact met elkaar onderhouden en goed met elkaar overleggen zodat er overeenstemming is over basale waarden en normen en over de pedagogische benadering van kinderen. Hier ontstaat een basis voor wederzijds vertrouwen.

2.2.4. Voldoen aan basisbehoeften

In de opvoeding van kinderen past een holistische benadering. Dat wil zeggen dat alle behoeftes van het kind aandacht krijgen: hun sociaal-emotionele, morele, lichamelijke, cognitieve en communicatieve behoeftes. Deze basisbehoeften hangen samen en kunnen niet los van elkaar worden gezien. Ze kunnen worden onderscheiden, maar niet van elkaar gescheiden. Alleen voor de overzichtelijkheid maken we onderscheid tussen de verschillende basisbehoeften.

Sociaal-emotionele basisbehoeften

Kinderen ontwikkelen in hun vroege jeugd een basisvertrouwen in hun ouders, zichzelf en, in het verlengde daarvan, in andere opvoeders waaronder de pedagogisch medewerker bij de opvang. Kinderen hebben behoefte aan veilige, hechte banden met hun ouders en warme, betrouwbare relaties met de pedagogisch medewerkers van hun groep. Daarnaast hebben ze ook behoefte aan relaties met andere kinderen en aan ruimte voor autonomie.

In groepssituaties is het belangrijk dat de pedagogisch medewerker aandacht besteedt aan de behoefte die kinderen hebben aan *privacy*. Ze zorgen voor plekje's waar een kind zich kan terugtrekken om even uit te rusten of om op te gaan in het eigen spel zonder dat andere kinderen hem of haar storen. Bij de kinderen is het samen eten een moment van gezelligheid. Door kinderen toe te staan zelf te laten eten en keuzes te maken bij het eten toon je respect voor hun behoefte aan autonomie.

Morele basisbehoeften

De kern van de sociaal-emotionele ontwikkeling heeft betrekking op de gehechtheidrelaties van het kind met de ouders en andere opvoeders. Deze relaties hebben ook een sterk moreel aspect. Vertrouwen betekent dat het kind ervan uitgaat dat de ander 'goed' doet. Kinderen voelen zich trots als ze iets kunnen, en willen graag bijdragen en erbij horen. Ze handelen vanuit de basale wens een goed kind te zijn. Wij leren de kinderen de morele regel 'behandel anderen, zoals je zelf behandeld wilt worden.'

Lichamelijke basisbehoeften

Goede lichamelijke verzorging voorziet in eten, drinken, slapen, hygiëne en dergelijke. Maar kinderen hebben ook behoefte aan bewegen en bewegingsvrijheid en een goede balans tussen rust en activiteiten. Goede verzorging komt tegemoet aan zowel de lichamelijke behoeften en gezondheid, als aan de behoefte aan waardering als persoon. Als kinderen zich niet lekker voelen of ziek worden, hebben ze vaak extra behoefte aan zorg en aandacht. Bij Chr. Kinderopvang Papendrecht voorzien we in de lichamelijke basisbehoeften door ritmes van vrij spelen, eten, drinken, verschonen en toiletgang af te wisselen met de mogelijkheid het ontwikkelen van specifieke motorische vaardigheden. Dit kan bijvoorbeeld doordat kinderen binnen of buiten kunnen klimmen, kruipen en glijden (grote motorische ontwikkeling) of juist door te kleuren of knippen (ontwikkeling fijne motoriek).

Cognitieve⁶ basisbehoeften

Kinderen zijn van nature sterk gemotiveerd tot leren. Ze leren actief met hun handen, hart en hoofd. Ze leren vanuit emotionele betrokkenheid. Net als bij het lopen, leren ze door vallen en opstaan zonder zich te laten ontmoedigen. Kinderen leren door te doen en door te spelen. Spel is hun manier van leren en een bron van plezier.

Jonge kinderen zijn vooral sterk geboeid door andere mensen. Ze kijken veel naar wat de pedagogisch medewerkers en de andere kinderen doen. Heel jonge baby's zijn al in staat om kleine veranderingen in het gezicht van hun ouders of pedagogisch medewerkers waar te nemen. Maar jonge kinderen onderzoeken ook de materiële wereld en de natuur. Het zijn kleine onderzoekers en leren onder andere door te kijken, ruiken, voelen en luisteren. Ze passen, meten en vergelijken verschillende voorwerpen. De pedagogisch medewerkers zorgen voor een omgeving die voldoende complex is om uit te dagen tot ontdekken.

Communicatieve en creatieve basisbehoeften

Communicatie, contact maken met anderen en je uitdrukken zijn basisbehoeften die zich al op heel jonge leeftijd manifesteren. In eerste instantie gebeurt dit vooral non-verbaal, in het lichamelijke contact tussen ouder en kind tijdens de verzorging en bij het knuffelen of dragen van het kind. Maar taal, ook als het kind nog weinig woorden begrijpt, speelt al snel een belangrijke rol.

We werken gericht aan de taalontwikkeling en het uitbreiden van de woordenschat van de kinderen. We werken op alle dagopvanggroepen met het voor- en vroegschoolse educatie (VVE)-programma Uk & Puk, waarbij bij elke thema (nieuwe) woorden centraal gezet worden. Elke dag zijn er activiteiten die passen bij het thema en waarbij deze woorden gebruikt worden. Daarnaast kiezen we een aantal kernwoorden waarmee we actief aan de slag gaan met het aanleren van de gebaren. Meer informatie over het werken met baby- en kindgebaren staat beschreven in hoofdstuk 5.3.

Kinderen hebben ook een grote behoefte aan andere uitdrukkingsvormen zoals zingen, dansen en muziek maken. Maar ook 'doen alsof', verven, kleien en andere vormen van creatieve expressie kunnen het kind helpen te communiceren met de omgeving. Bij Chr. Kinderopvang Papendrecht wordt veel gezongen, geknutseld, gekleurd, gedanst etcetera.

---

⁶ Cognitief heeft betrekking op het (leren) kennen.

Op de buitenschoolse opvang stimuleren de pedagogisch medewerkers gericht de taalontwikkeling. Dit wordt gedaan door veel met kinderen in gesprek te zijn, zowel in tweegesprekken als aan tafel met elkaar. De kinderen komen ook veelvuldig in aanraking met taal door het spelen van gezelschapsspelletjes of bij het voorlezen. Ook worden zij gestimuleerd om zelf te lezen. Daarnaast worden de kinderen gestimuleerd zich zoveel mogelijk in taal uit te drukken. Als een kind gewend is, uit te leggen waarom hij iets wil of juist niet wil, ontstaat er tussen de kinderen meer begrip en draait het minder snel uit op conflict situaties. Wij praten algemeen beschaafd Nederlands met de kinderen en met elkaar. De pedagogisch medewerker heeft een belangrijke voorbeeldfunctie.

2.2.5. Inrichting van de omgeving

De inrichting van een ruimte kan een bijdrage leveren aan een gevoel van geborgenheid. Met aandacht voor akoestiek, licht, kleur en indeling van de ruimte is veel te bereiken.

Materiële veiligheid

Voor een goede ontwikkeling van het kind is het belangrijk om te zorgen voor een veilige omgeving. Het werken met een groep kinderen maakt het noodzakelijk dat het materiaal en de inrichting van de groepsruimte voldoet aan de strengste veiligheidsnormen. Regelmatig worden de ruimtes en de materialen op veiligheid gecontroleerd. Kinderen hebben behoefte aan een bekende en vertrouwde ruimte waar vaste activiteiten in de daartoe bestemde ruimtes plaatsvinden. Bij Chr. Kinderopvang Papendrecht zijn er vaste plekken voor het eten, spelen in het keukentje, puzzelen, etcetera.

[Meer informatie met betrekking tot materiële veiligheid staat beschreven in ons veiligheidsbeleid.]

Inrichting van binnen-en buitenruimte

De sfeer in ons kindcentrum is belangrijk en hier kan op veel manieren vorm aan gegeven worden. Wij hebben onze groepsruimtes zo gezellig en overzichtelijk mogelijk ingericht. De kinderen hebben de ruimte om te spelen en er zijn verschillende hoeken ingericht zoals een keukenhoek, huishoek en bouwhoek. De groep is aangepast aan de leeftijdsgroep die er gebruik van maakt. Er hangen veel kleurige tekeningen en werkjes van de kinderen aan de muren en ramen. De pedagogisch medewerkers verwerken thema's van de methode Uk & Puk in de aankleding; werkjes van de kinderen spelen daarbij een grote rol. Een belangrijk criterium bij de inrichting van de groepsruimtes is overzicht. Overzicht over de ruimte is zowel voor de pedagogisch medewerker als voor het kind belangrijk. De pedagogisch medewerker moet een zo goed mogelijk overzicht op alle kinderen kunnen houden. Peuters hebben wat meer behoefte om af en toe in een "afgesloten" hoekje met elkaar te spelen. Bij de inrichting is rekening gehouden met deze behoeften van de kinderen. De ruimte is, onder andere door kleur en materiaalgebruik, aantrekkelijk voor kinderen en nodigt uit tot spel. Bij de inrichting van de buitenschoolse opvang worden andere criteria gebruikt. Kinderen hebben meer behoefte om zich terug te trekken en zelfstandig te spelen. Zij willen niet altijd in een groot groepsverband meedraaien en moeten ook de ruimte krijgen om zich aan het oog van de pedagogisch medewerkers te onttrekken; zich terug te trekken in een eigen hoekje om ongestoord te kunnen spelen. In de inrichting en aankleding van deze ruimte moeten kinderen ook hun stem kunnen laten gelden.

De buitenruimte is veilig en overzichtelijk ingericht. Kinderen kunnen naar hartenlust spelen en zich in de buitenlucht bewegen. De materialen moeten voldoen aan de kwaliteitseisen en worden regelmatig gecontroleerd. Kinderen moeten hier net als in de groepsruimte de vrijheid hebben om hun eigen spel te spelen, zich terug te kunnen trekken, fietsen en skaten. Dit gebeurt afhankelijk van de leeftijd en omstandigheden met of zonder voortdurend toezicht van de pedagogisch medewerkers.

2.3. Monitoren van het welbevinden en algemene ontwikkeling

Een belangrijke voorwaarde voor of een kind het naar zijn zin heeft op de opvang is het welbevinden van het kind. Onder welbevinden verstaan we dat kinderen zich veilig voelen, een gezonde ontwikkeling doorlopen en bij hen passende stimulatie krijgen. Jaarlijks wordt het welbevinden van alle kinderen geobserveerd door de pedagogisch medewerkers. De observaties worden gedaan met behulp van een observatiemethode.

Bij de dagopvang en peuterspeelzaal is dit een onderdeel van het volgsysteem van Uk & Puk. Hierover kunt u meer lezen in hoofdstuk 5. Middels het volgsysteem van Uk & Puk observeren wij naast de sociaal-emotionele ontwikkeling ook de taal-, reken- en motorische ontwikkeling. Deze methode sluit aan bij de onderbouw van de basisschool, waardoor een doorgaande leerlijn gewaarborgd is. Na het afsluiten van de observatie- en toetsperiode worden ouders uitgenodigd voor een 10-minutengesprek over de bevindingen.

Op de buitenschoolse opvang hebben we ervoor gekozen om kinderen alleen te observeren wanneer we ons zorgen maken. Alle kinderen worden immers al geobserveerd door de leerkrachten op school. We maken gebruik van de observatiemethode 'KIJK!'. Ouders wordt om toestemming gevraagd om onze bevindingen te bespreken met de leerkracht van een kind, waarna ook altijd een oudergesprek plaats zal moeten vinden. We hechten veel waarde aan "één kind, één plan" en trachten op deze manier te waarborgen dat alle betrokkenen zowel op de BSO als op school, maar ook thuis, dezelfde aanpak hanteren.

2.4 Mentorschap

Elk kind krijgt een mentor toegewezen. De mentor is één van de vaste pedagogisch medewerkers op de groep van een kind en is eerste aanspreekpunt voor ouders en op de BSO ook voor de kinderen. De mentor is degene die de ontwikkeling volgt door het uitvoeren van de observaties. Zij zal ook de gesprekken met ouders, en op de BSO met de kinderen, voeren.

Voor alle kinderen is een vertrouwde beroepskracht op de groep van belang, maar voor baby's weegt dit belang extra zwaar. Uit onderzoek blijkt: hoe vertrouwder de volwassene, hoe beter de stressreductie. Om die reden krijgen kinderen van 0 tot 1 jaar twee vaste gezichten toegewezen, waarbij altijd één van deze pedagogisch medewerkers aanwezig is op de dagen dat de baby komt. Eén van de toegewezen pedagogisch medewerkers zal ook als mentor fungeren.

Tijdens het intakegesprek wordt aan de ouders en het kind vertelt wie de mentor is en indien van toepassing ook de namen van de twee vaste gezichten.

2.5 Doorgaande ontwikkelijn

De mentor is ook verantwoordelijk voor de overdracht naar de basisschool. Wij maken gebruik van een overdrachtsformulier welke ontwikkeld is in opdracht van de gemeente

Papendrecht, in samenspraak met leerkrachten en pedagogisch medewerkers. De inhoud van dit formulier wordt tijdens een exitgesprek besproken met ouders en, indien zij hiervoor toestemming geven, gemaild naar de betreffende basisschool en eventueel ook naar de buitenschoolse opvang. Kinderen waarover zorgen bestaan, dragen wij over middels een “warme overdracht”. Dit wil zeggen dat er een gesprek gepland wordt met de leerkracht en intern begeleider van de toekomstige basisschool om de ontwikkeling te bespreken.

Er zijn ook veel kinderen die doorstromen naar het basisonderwijs binnen ons kindcentrum. Hierdoor kunnen wij de doorgaande ontwikkellijn nog beter waarborgen. Bij deze kinderen is er altijd sprake van een warme overdracht en werken wij bijvoorbeeld met vergelijkbare observatie-instrumenten. Verder hebben de pedagogisch medewerkers periodiek overleg met de leerkrachten van groep 1 en sluiten de thema’s waarmee we werken aan bij de ankers van de onderbouw.

3. Het ontwikkelen van competenties

3.1. Visie op de ontwikkeling van competenties

Onder ‘competentie’ wordt verstaan een samenhangend geheel van motivatie en houding, kennis en inzicht en vaardigheden. Binnen Chr. Kinderopvang Papendrecht vinden wij het belangrijk om aandacht te besteden aan de ontwikkeling van persoonlijke en sociale competenties. In hoofdstuk 5 wordt beschreven hoe wij hier concreet invulling aan geven. De persoonlijke competenties zijn onderverdeeld in emotionele competenties, motorische en zintuiglijke competenties, cognitieve competenties, communicatieve competenties en creatieve en beeldende competenties. Alle kennis en vaardigheden die kinderen in hun eerste jaren opdoen, hangen samen en overlappen elkaar.

Persoonlijke en sociale competenties stellen een kind in staat om allerlei typen problemen adequaat aan te pakken en om zich goed aan te passen aan veranderende omstandigheden. Bij jonge kinderen zijn exploratie en spel de belangrijkste middelen om grip te krijgen op hun omgeving.

3.2. Persoonlijke competenties

Het ontwikkelen van persoonlijke competenties staat naast een gevoel van veiligheid aan de basis van de ontwikkeling van kinderen. Het is een voorwaarde om zelfstandig en met zelfvertrouwen in de samenleving de eigen plek in te kunnen nemen.

Emotionele competenties

Onder emotionele competenties vallen competenties die te maken hebben met de manier waarop het kind zichzelf ervaart en met de wijze waarop hij of zij emoties kan reguleren. *Bijvoorbeeld:* Het kind wordt zich bewust van zichzelf en ontwikkelt zijn of haar eigen identiteit. Bijvoorbeeld de eigen smaak bij het eten. Het kind durft nieuwe dingen te ontdekken en laat het merken als het iets (niet) prettig vindt of (niet) wilt.

Motorische en zintuiglijke competenties

Hierbij gaat het om competenties die te maken hebben met zintuiglijke en motorische ervaringen en vaardigheden.

Bijvoorbeeld: Het kind leert grove motorische vaardigheden (zoals rennen, fietsen, voetballen, kopjeduikelen en dansen), fijne motorische vaardigheden (zoals bij het eten,

aankleden of het spelen met fijner materiaal zoals blokjes, papier, verf en puzzels) en heeft plezier in zintuiglijke ervaringen (zoals voelen, ruiken, horen, proeven en zien).

Cognitieve competenties

Hierbij gaat het om competenties op het gebied van verstandelijk vermogen.

Bijvoorbeeld: Het kind leert emoties en bedoelingen te begrijpen en benoemen; het denken, redeneren en begrijpen ontwikkelt zich; vaardigheden in het ordenen, meten en tellen ontwikkelen zich. Ook zijn cognitieve competenties belangrijk voor (het deelnemen aan) fantasiespel.

Communicatieve competenties

Hieronder verstaan we competenties die te maken hebben met het contact maken met anderen en uitdrukking geven aan eigen gedachten en gevoelens.

Bijvoorbeeld: Het kind leert nieuwe woorden begrijpen en gebruiken; het kind leert de betekenis van non-verbale communicatie en gaat het zelf ook gebruiken (zoals 'ja'-knikken); de aandachtspanne voor het luisteren naar een verhaal ontwikkelt zich.

Creatieve en beeldende competenties

Hieronder verstaan we competenties die te maken hebben met uitdrukken van gevoelens en gedachten, anders dan in taal.

Bijvoorbeeld: Dansen, zingen, muziek maken, tekenen, verven en bouwen; gevoel voor wat het kind mooi vindt en wat niet.

3.3. Sociale competenties

Het begrip 'sociale competentie' omvat een scala aan sociale kennis en vaardigheden zoals het zich in een ander kunnen verplaatsen, kunnen communiceren, samenwerken, anderen helpen, conflicten voorkomen en oplossen en het ontwikkelen van sociale verantwoordelijkheid.

De interactie met leeftijdsgenoten, het deel zijn van een groep en het deelnemen aan groepsgebeurtenissen biedt kinderen een leeromgeving voor het ontwikkelen van sociale competenties. Het geeft kinderen kansen om zich te ontwikkelen tot personen die goed functioneren in de samenleving.

Kinderen in de kinderopvang krijgen al jong en gedurende een substantieel deel van de dag/week te maken met interactie met leeftijdgenoten en het deel uitmaken van een groep. De pedagogisch medewerker speelt een belangrijke rol in het begeleiden van de interactie tussen de kinderen onderling. Het samenzijn met vertrouwde pedagogisch medewerkers en bekende leeftijdgenoten bevordert de ontwikkeling van relaties en dus een gevoel van veiligheid. Goede relaties met leeftijdsgenoten bevordert de kwaliteit van hun communicatie en van hun spel. In een vertrouwde groep leeftijdgenoten kunnen kinderen gevoelens van verbondenheid en verantwoordelijkheid ontwikkelen.

4. Eigen maken van waarden en normen

4.1. Visie op het eigen maken van waarden en normen

Kinderen moeten de kans krijgen om zich de waarden en normen, de "cultuur" eigen te maken van de samenleving waarvan zij deel uitmaken. Kinderopvang biedt een bredere samenleving dan het gezin. Kinderen ontmoeten er veel verschillende mensen en maken

kennis met een diversiteit aan normen, waarden en verschillende culturen. De groep biedt mogelijkheden om zich de algemeen geldende waarden, normen en regels van de samenleving, eigen te maken. In een groep doen zich relatief veel “leermomenten” voor, bijvoorbeeld door samen winkeltje of in het keukentje te spelen, maar ook bij conflicten tussen kinderen, bij verdriet of pijn.

Het onderscheid tussen wat we een waarde vinden en wat een norm is, is niet altijd eenduidig. Vaak zijn de regels in een groep de vertaalslag van de waarden en normen, de afspraken over hoe we met elkaar en met de omgeving omgaan. Leidraad is onze Christelijke identiteit en de daaruit voortvloeiende normen en waarden. Dit komt tot uiting door de dag te beginnen met een bijbelverhaal, bidden voor het eten en aandacht voor de betekenis van Christelijke feesten.

We verstaan onder waarden, normen en regels het volgende:

- Waarden gaan over wat we met elkaar belangrijk vinden
- Normen gaan over wat we in het gedrag wel of niet goed vinden: hoe ‘hoort het’
- Regels zijn de praktische vertaling van waarden en normen

Waarden en normen worden weerspiegeld in rituelen en gewoonten, in regels op de groep, in sfeer en aankleding van de ruimtes, in het handelen van de pedagogisch medewerkers en in de manier van omgaan met elkaar.

In de hedendaagse samenleving hebben we ook te maken met waarden en normen uit andere culturen. Integratie betekent leven volgens de in Nederland geldende waarden en je gedragen volgens de in Nederland gangbare normen. Onderdeel van het Nederlandse waarden patroon is respect voor waarden van andere culturen. Op de groepen wordt alleen Nederlands gesproken.

4.2. De rol van pedagogisch medewerkers

Het gedrag van de pedagogisch medewerkers speelt een belangrijke rol bij de morele ontwikkeling van kinderen. Door reacties van de pedagogisch medewerker ervaart het kind de grenzen van goed en slecht, van “gewoon” en anders, van mogen en moeten.

4.2.1. De pedagogisch medewerker als voorbeeld

De reacties van de pedagogisch medewerker worden door de kinderen gekopieerd in hun eigen gedrag naar andere kinderen en volwassenen. Pedagogisch medewerkers hebben zo ook een belangrijke invloed op de ontwikkeling van empathie⁷ en prosociaal⁸ gedrag.

Kinderen leren door na te doen. Hoe een pedagogisch medewerker zich op de groep gedraagt is belangrijk voor het ontwikkelen van normen en waarden bij de kinderen. Elkaar begroeten bijvoorbeeld, of alsjeblieft en dank je wel zeggen, elkaar helpen, naar elkaar luisteren, delen, en eerlijk zijn. Doordat de pedagogisch medewerker de normen en waarden van onze samenleving grotendeels als vanzelf hanteert bij haar handelen op de groep, kunnen kinderen dit als voorbeeld nemen en hier zelf van leren. In eerste instantie doen zij dit gedrag vooral na, later kunnen zij zich deze normen en waarden ‘eigen gaan maken’. Kinderen in de basisschoolleeftijd weten meestal heel goed wat van hen verwacht wordt en

---

⁷ Empathie betekent de wil om de ander te begrijpen en de vaardigheid om dat ook aan de ander te laten zien.

⁸ ‘Prosociaal gedrag’ wordt in het algemeen omschreven als gedrag dat gericht is op het welbevinden van een ander.

wat wel en niet kan en mag op de groep. Zij kunnen goed uitleggen waarom ze handelen zoals zij doen en waarom iets goed is of niet goed, waarom iets belangrijk is of niet. Met hen worden regels in de groep uitgebreider besproken en in overleg met hen opgesteld.

4.2.2. Grenzen stellen en consequenties van gedrag

Rond het derde levensjaar begint het geweten pas echt vorm te krijgen. Controle over het gedrag van een kind vindt voor die tijd hoofdzakelijk plaats van buitenaf. De pedagogisch medewerker corrigeert ongewenst gedrag en stimuleert gewenst gedrag. Voor het derde levensjaar houdt het kind zich aan de regels, omdat het wil dat de pedagogisch medewerker blij is, maar niet perse omdat het begrijpt waarom iets wel of niet mag. Het is in deze fase belangrijk om een kind aan te leren en te vertellen dat, en waarom, iets wel of niet goed is. Bij het stellen van grenzen en de keuzen voor consequenties van gedrag wordt rekening gehouden met de ontwikkelingsfase waar een kind zich in bevindt en de ernst van de situatie. Zo is één van de favoriete spelletjes van een dreumes bijvoorbeeld het opzoeken van grenzen. In deze fase van de ontwikkeling van kinderen wordt op een andere manier uitdrukking gegeven aan consequenties van gedrag dan bijvoorbeeld bij een kind van drie, zes of tien jaar oud.

Bij Chr. Kinderopvang Papendrecht vinden we het belangrijk dat de basisschoolkinderen zelf in belangrijke mate betrokken worden bij het vaststellen van de belangrijkste regels op de groep. Op de buitenschoolse opvang worden de belangrijkste regels met elkaar opgeschreven en goed zichtbaar opgehangen op de groep, zodat iedereen weet wat de afspraken en regels zijn. Kinderen kunnen dan ook elkaar aanspreken op ongewenst gedrag. Wanneer een kind ongewenst gedrag vertoont zijn er verschillende mogelijkheden om te handelen. Het aanspreken op het ongewenste gedrag, waarschuwen, het gedrag negeren, het kind afleiden of even uit de conflictsituatie halen om weer tot rust te komen. Op elke leeftijd is het belangrijk dat de pedagogisch medewerker consequent is in wat ze zegt en doet. Grenzen van wat wel en niet kan en mag worden op deze manier duidelijk en het kind leert de afspraken goed kennen. Zo weet een kind ook waar het aan toe is en dat geeft een gevoel van veiligheid.

Pedagogisch medewerkers zijn goed toegerust om met ongewenst gedrag om te gaan. Wanneer het voorkomt dat emoties toch hoog op lijken te gaan lopen, onderkennen de pedagogisch medewerkers wanneer zij emotioneel zijn of worden en roepen ondersteuning van een collega in.

Vuistregels die gelden bij consequenties van ongewenst gedrag:

- Wij keuren het ongewenste gedrag van een kind af, nooit het kind zelf.
- Wij zijn niet boos, maar doen boos.
- Wij verheffen onze stem niet, maar verdiepen hem.
- De consequentie volgend op ongewenst gedrag sluit begrijpelijk aan bij het gedrag en duurt niet te lang (richtlijn 1 minuut per levensjaar).

Verder wordt er in principe niet beloond met snoep, cadeautjes of iets dergelijks, maar alleen met positieve aandacht. Een kind vindt het fijn om een compliment, aai over de bol of een knuffel te krijgen. De motivatie van binnenuit om goed te doen is aanwezig bij alle kinderen. Indien een kind echter altijd iets tastbaars krijgt na goed gedrag, kan een kind de motivatie vanuit zichzelf verliezen.

4.3. De rol van leeftijdsgenootjes

Bij de morele ontwikkeling van kinderen zijn ook leeftijdsgenootjes van belang. In het samen delen, regels maken, elkaar troosten en zelfs ruzie maken wordt de basis gelegd voor een moraal die gebaseerd is op gelijkwaardigheid. Daarbij bestaat op de groep vaak positieve groepsdruk. De kinderen hebben het graag gezellig met elkaar en houden zich daarom meestal goed aan de regels.

5. Ontwikkelingsstimulering

Wanneer kinderen veel ruimte en middelen tot hun beschikking hebben om te leren en zich te ontplooien, en zij hier ook gebruik van maken, heeft dit een positief effect op hoe zij zich op latere leeftijd (blijven) ontwikkelen. Chr. Kinderopvang Papendrecht vindt het daarom belangrijk dat kinderen worden gestimuleerd in hun ontwikkeling.

Bij Chr. Kinderopvang Papendrecht besteden wij bij de ontwikkelingsstimulering aandacht aan de ontwikkelingsgebieden zoals genoemd in hoofdstuk 3 en ook aan het eigen maken van de normen en waarden van onze cultuur zoals beschreven in hoofdstuk 4. Dit doen wij door hiervoor zowel de kennis, als de fysieke materialen in huis te hebben. Bekwame pedagogisch medewerkers worden gestimuleerd zich te blijven ontwikkelen in hun vaardigheden tot het stimuleren van de ontwikkeling van de kinderen. Daarnaast is er passend spel materiaal en maken wij op de peuterspeelzaal gebruik van een speciaal programma gericht op ontwikkelingsstimulering. Hierover kunt u in dit hoofdstuk meer lezen.

5.1. Factoren die exploratie en spel bevorderen

Exploratie en spel zijn voor kinderen belangrijke middelen om grip te krijgen op hun omgeving. Door exploratie ontdekt het kind nieuwe handelingsmogelijkheden die vervolgens in spel worden geoefend, uitgebouwd, gevarieerd en geperfectioneerd. De kwaliteit van exploratie en spel voorspelt veel van de latere creativiteit, onafhankelijkheid en veerkracht van een kind.

Er zijn een aantal factoren van belang bij het bevorderen van exploratie en spel:

- Inrichting van de ruimte en aanbod van materialen en activiteiten
- Vaardigheden van pedagogisch medewerkers in het stimuleren en begeleiden van spel
- Aanwezigheid van bekende leeftijdgenoten

5.1.1. Inrichting van de ruimte en aanbod van materialen en activiteiten

De inrichting van de ruimte bij Chr. Kinderopvang Papendrecht is zodanig dat een kind zich veilig voelt en ongestoord kan spelen. De kinderen krijgen voldoende ruimte, gelegenheid en uitdaging voor motorisch spel. Motorisch spel is voor kinderen belangrijk omdat zij zo vaak kunnen ontdekken dat ze zelf fysiek nieuwe dingen aankunnen (succeservaringen).

Met de juiste materialen kunnen verschillende ontwikkelingsgebieden worden gestimuleerd. Zo kunnen kinderen die bijvoorbeeld spelen in een keukentje zich zowel motorisch ontwikkelen (roeren, iets in de pan doen), als sociaal (aan elkaar vragen wat een ander wil eten, uitdelen). Wanneer een pedagogisch medewerker 'meespeelt' kan zij extra uitdaging

bieden aan de cognitieve ontwikkeling van kinderen door bijvoorbeeld te vragen welke ingrediënten je nodig hebt voor een pannenkoek.

Kinderen leren niet alleen in spel en in speciaal ontworpen leersituaties, maar vooral ook door het meedoen aan zinvolle dagelijkse activiteiten. Opruimen, toiletgang en samen aan tafel eten zijn daar voorbeelden van.

5.1.2. Vaardigheden in het stimuleren en begeleiden van spel

Pedagogisch medewerkers scheppen condities om spel te stimuleren door het aanbieden van materialen en activiteiten die aansluiten bij het ontwikkelingsniveau en de interesse van het kind. Het begeleiden en eventueel verrijken van spel zonder een kind het initiatief uit handen te nemen, vereist speciale inzichten en vaardigheden van pedagogisch medewerkers.

In haar ondersteunende rol ten opzichte van kinderen helpt de pedagogisch medewerker hen met het opbouwen van kennis, vaardigheden en betekenis. Zij doet dit door deel te nemen aan activiteiten, daarin leermomenten te creëren en helpt een kind om “boven zichzelf uit te stijgen” door de juiste vragen te stellen en door aanwijzingen te geven.

5.1.3. Aanwezigheid van bekende leeftijdgenoten

Naarmate kinderen elkaar beter kennen, spelen zij meer samen en is hun spel van een hoger niveau. Het streven naar een zo groot mogelijke stabiliteit bij het samenstellen van groepen verdient dus een hoge prioriteit, zowel vanwege het gevoel van veiligheid als vanwege de kwaliteit van samenspel.

5.2. Voor- en vroegschoolse educatie (VVE)

Chr. Kinderopvang Papendrecht wil helpen om voor alle kinderen gelijke kansen te bieden bij de start van de basisschool door de ontwikkeling van alle kinderen in de leeftijd van 0 tot 4 jaar te stimuleren. Hiervoor wordt onder andere gebruik gemaakt van het voor- en vroegschoolse educatie (VVE)-programma Uk & Puk, zowel op de dagopvang als peuterspeelzaal.

Wij bieden verschillende thema's aan. Spelen staat centraal bij Uk & Puk. Spelen is ontdekken. Spelen is groeien. Daarom leren we met Uk & Puk de kinderen nieuwe vaardigheden door actief bezig te zijn. De activiteiten die aangeboden worden stimuleren de spraak- en taalvaardigheid, sociaal-emotionele vaardigheden en motorische en zintuiglijke vaardigheden. Ook geeft Uk & Puk de eerste rekenprikkel.

Met voor- en vroegschoolse educatie worden kinderen beter voorbereid op de overgang van opvang naar het basisonderwijs en wordt vormgegeven aan de zogenaamde doorlopende leerlijn. Een VVE-programma biedt daarnaast de mogelijkheid kinderen te ondersteunen die extra begeleiding nodig hebben. Als blijkt dat een kind weinig vorderingen maakt, ondanks genoemde inspanningen, kunnen VVE-activiteiten in kleiner groepsverband of individueel worden aangeboden. In kleiner verband is meer individuele aandacht voor het kind en meer herhaling mogelijk.

5.3 Baby- en kindergebaren

Alle locaties van Chr. Kinderopvang Papendrecht zijn gecertificeerd voor het werken met baby- en kindergebaren. Er zijn drie docenten baby- en kindergebaren aanwezig binnen de organisatie. Babygebaren is het ondersteunen van de gesproken taal door middel van gebaren. Hoewel een kind pas rond een jaar of anderhalf begint met praten is het cognitief

al veel eerder in staat om te communiceren. Spelenderwijs leren kinderen gebaren waardoor ze al kunnen communiceren nog voordat ze kunnen praten. Al vanaf 7 maanden kunnen baby's -horend of niet horend- leren gebaren! Het kind kan associëren: het verbindt de woorden die het hoort aan de voorwerpen die het ziet en de handelingen die het meemaakt. Het kind ziet en herkent een vliegtuig in de lucht en een eendje dat in de vijver zwemt. Het weet wat er gaat gebeuren als je vraagt of het wil eten of gaat slapen. Een kind wil graag delen wat het beleeft en nodig heeft. Met Babygebaren geven wij het een manier om dit uit zichzelf te doen, zonder dat we hoeven in te vullen waar het kind naar zou kunnen wijzen of wat het zou kunnen willen. En omdat een kind met gebaren zelf een gesprek kan starten, krijgen we meer inzicht in de belevingswereld en de belangstelling. Een leuke manier om samen een hechte band op te bouwen en de taalontwikkeling te stimuleren. We merken ook dat kinderen minder gefrustreerd zijn, doordat wij eerder begrijpen wat hun wensen en behoeftes zijn.

Wetenschappelijk onderzoek heeft aangetoond dat gebaren niet alleen de taal- en spraakontwikkeling op jonge leeftijd bevordert, maar ook dat gebarende kinderen, als ze ouder zijn, een voorsprong hebben op niet gebarende kinderen in het lezen, schrijven en spreken.

5.4 Signalering bijzonderheden in de ontwikkeling

Om bijzonderheden in de ontwikkeling te signaleren maken we bij de dagopvang gebruik van het volgsysteem van Uk & Puk. Dit is een hulpmiddel om gericht naar de ontwikkeling van een kind te kijken. De pedagogisch medewerker kan hierdoor doelbewust bij het niveau van het kind aansluiten. Kinderen worden in de gehele voorschoolse periode zeven keer geobserveerd. Er zijn vier observatielijsten waarbij gericht gekeken wordt naar de sociaal-emotionele ontwikkeling, taal, rekenen en motoriek. Voor de BSO observeren we alleen bij zorgen, middels de observatiemethode KIIK! en als kindcentrum met een doorgaande leerlijn overleggen we dan ook met de leerkracht. Uiteraard met toestemming van ouders.

Verder zoeken wij bij zorgen om een kind en/of gezin contact met externe partners, zoals basisschool of peuterspeelzaal. En eventueel met opvangorganisatie waar eerder opvang is afgenomen. Uiteraard altijd met schriftelijke toestemming van een ouder/verzorger. Er is tevens een samenwerkingsverband met Sterk Papendrecht (voorheen CJG) waar overlegd kan worden met een jeugdverpleegkundige, bijvoorbeeld bij een mogelijke VVE-indicatie. Ook kan een casus ingebracht worden in een multidisciplinair team. Mochten we ons hiertoe genoodzaakt voelen, dan kunnen we een signaal afgeven in het signaleringssysteem "Zorg voor Jeugd" waardoor kinderen gevolgd worden en bij hulpverlening verschillende partners aan elkaar gelinkt worden. Eén kind, één plan. Zelf streven we ook altijd naar het formuleren van één actieplan per kind; thuis, in het kindcentrum en eventueel op school.

Op het hoofdkantoor hebben we een map "zorgen rondom een kind". Hierin hebben we een zorgcode met stappenplannen en aandachtspunten, bijvoorbeeld voor het voeren van gesprekken met ouders en kinderen. De meldcode Kindermishandeling is ook onderdeel van deze map. We hebben een functionaris Kindermishandeling die regelmatig aanwezig is bij de kindbesprekingen.

5.5 Zorgen rondom een kind

Wanneer er bijzonderheden in de ontwikkeling van een kind zijn of er problemen worden gesignaleerd, wordt dit besproken met de ouders. Indien gewenst wordt de pedagogisch

coach en/of aandachtsfunctionaris gevraagd voor pedagogisch advies. In overleg met de ouders worden eventuele vervolgstappen afgesproken en geëvalueerd. Dit kan bijvoorbeeld gaan om een kind specifiek plan van aanpak, een extra observatie, of een doorverwijzing naar een andere organisatie. In 2019 zullen twee pedagogisch medewerkers opgeleid worden tot intern begeleider 0-4 jaar, waarna zij samen met de pedagogisch coach en aandachtsfunctionaris het “zorgteam” van de organisatie vormen.

Op elke locatie is tevens een sociale kaart aanwezig. Daarnaast werken we volgens de meldcode kindermishandeling en grensoverschrijdend gedrag. De aandachtsfunctionaris van Kinderopvang Papendrecht coördineert wanneer nodig het signaleringsproces en de verwijzing en zorg rondom het kind en het gezin bij een vermoeden van huiselijk geweld en kindermishandeling. Bij acute dreiging en/of wanneer ouders niet open staan voor hulp vanuit onze organisatie wordt altijd een melding gedaan bij Veilig Thuis. Voor meer informatie verwijzen we u door naar de meldcode Kindermishandeling en huiselijk geweld.

6. Inzet medewerkers dagopvang en buitenschoolse opvang

6.1. Beroepskracht-kind ratio

Om de pedagogische kwaliteit te kunnen waarborgen, zijn er duidelijke regels voor het maximaal aantal kinderen dat één pedagogisch medewerker mag opvangen; het gaat dan om het aantal gelijktijdig aanwezige kinderen. De regels verschillen per leeftijdsgroep en worden streng in de gaten gehouden en nooit en te nimmer overschreden.

6.2. Drie-uursregeling dagopvang en half-uursregeling buitenschoolse opvang

Aan het begin en einde van de dag zijn er minder kinderen aanwezig in ons kindercentrum. Tijdens de middagpauze van pedagogisch medewerkers slapen veel kinderen, waardoor minder kinderen actieve pedagogische kwaliteit behoeven. Om voor een bepaalde flexibiliteit te zorgen, is het toegestaan om gebruik te maken van de drie-uursregeling. Het is mogelijk dat ten hoogste drie uur per dag (niet aangesloten) minder beroepskrachten worden ingezet dan volgens de beroepskracht-kind ratio is vereist. Voor de peuterspeelzaal maken wij hier geen gebruik van.

Voor de buitenschoolse opvang geldt tijdens studie- en vakantiedagen ook de drie-uursregeling, zoals hieronder beschreven. Gedurende schoolweken geldt echter een half-uursregeling, waarbij ten hoogste een half uur per dag minder pedagogisch medewerkers mogen worden ingezet dan volgens de beroepskracht-kind ratio is vereist. Het kan voorkomen dat tussen 17.00 en 17.30 uur minder beroepskrachten zijn ingepland op de BSO.

Op de volgende manier geven wij vorm aan de drie-uursregeling op dagopvang Ukkepek, locatie Oranje-nassau (alle dagen van de week) en op dagopvang Prins Ukkepek locatie Prins Constantijn op maandag t/m woensdag.

- Aan het begin van de dag is het mogelijk dat er tussen 7.45 en 9.00 uur minder beroepskrachten aanwezig zijn.
- Tijdens de middagpauzes is het mogelijk dat er gedurende een uur afgeweken wordt van de geldende beroepskracht-kind ratio. De pauzes vinden plaats tussen 13.30 en 14.30 uur. Dit zijn tijden waarbij de meeste kinderen in de leeftijd tot 2,5 à 3 jaar slapen.

- Aan het eind van de dag is het mogelijk dat er tussen 17.00 en 17.45 uur minder beroepskrachten aanwezig zijn.
- Buiten de hier bovenstaande genoemde tijden wordt er niet afgeweken van de beroepskracht-kind ratio.

Op dagopvang Prins Ukkepek, locatie kindcentrum Prins Constantijn werken we op donderdag en vrijdag met drie beroepskrachten op de dagopvanggroep en geven we op de volgende manier vorm aan de drie-uursregeling.

- Aan het begin van de dag is het mogelijk dat er tussen 7.30 en 8.00 uur en tussen 8.30 en 9.00 uur minder beroepskrachten aanwezig zijn.
- Tijdens de middagpauzes is het mogelijk dat er gedurende anderhalf uur afgeweken wordt van de geldende beroepskracht-kind ratio. 13.15 tot 14.45 uur. Dit zijn tijden waarbij de meeste kinderen in de leeftijd tot 2,5 à 3 jaar slapen.
- Aan het eind van de dag is het mogelijk dat er tussen 17.00 en 17.30 uur minder beroepskrachten aanwezig zijn.
- Buiten de hier bovenstaande genoemde tijden wordt er niet afgeweken van de beroepskracht-kind ratio.

6.3. Ondersteuning door andere volwassenen

6.3.1. Huishoudelijke hulp

Buiten onze openingstijden worden de grote schoonmaakwerkzaamheden uitgevoerd door een huishoudelijke hulp van een extern bedrijf.

6.3.2. Stagiaires

Chr. Kinderopvang Papendrecht is geen 'erkend leerbedrijf' en heeft geen stagiaires of BBL-ers op de groepen werken. Wij hebben er bewust voor gekozen om geen erkend leerbedrijf te worden, omdat wij het aantal wisselende gezichten op de groepen zo veel mogelijk willen beperken.

6.4. Achterwacht

Op iedere locatie hebben we een achterwacht geregeld. De locaties zijn voor elkaar achterwacht. locatie Kleine Waal voor locatie Oranje Nassau en andersom, locatie Prins Constantijn voor locatie kinderdagverblijf Leeuwerikje en andersom. In geval van nood of bij een calamiteit kunnen ze gebeld worden en op heel korte termijn kan er zo iemand aanwezig zijn. Op iedere locatie is duidelijk zichtbaar opgevangen wie de achterwacht is met de daarbij behorende contactgegevens.

7. De stamgroepen

7.1. De werkwijze van de stamgroepen

Onder stamgroep verstaan wij zowel de fysieke groepsruimte waar het kind verblijft gedurende de opvang, als de vertrouwde personen die zich daarin bevinden. Alle pedagogisch medewerkers van Kinderopvang Papendrecht handelen in de praktijk naar het pedagogisch beleid. Dit document is de basis van onze werkwijze. Iedere pedagogisch

medewerker en elk team is echter uniek en krijgt de ruimte voor eigen inbreng. Op alle groepen zijn, afhankelijk van het aantal kinderen, elke dag één of twee pedagogisch medewerkers aanwezig. Wij vinden het belangrijk dat de kinderen zich in de eigen stamgroep thuis voelen en om daarvoor te zorgen is continuïteit van pedagogisch medewerkers en groepsgenoten van groot belang. Op alle groepen is elke dag minimaal één vaste pedagogisch medewerker aanwezig.

7.2. Maximale omvang en leeftijdsopbouw van de stamgroepen

Chr. Kinderopvang Papendrecht bestaat uit twee locaties.

Kindcentrum Oranje-Nassau

Kindcentrum Oranje-Nassau bestaat uit een dagopvang, peuterspeelzaal en twee groepen buitenschoolse opvang. Onze verticale groep Ukkepekuk bestaat uit maximaal 16 kinderen in de leeftijd van 0 tot 4 jaar. Wij streven naar maximaal 12 kinderen per dag, maar met onze flexibele kinderen erbij kunnen dit er weleens meer zijn met een maximum van 16 kinderen. Peuterspeelzaal Puk & co bestaat uit maximaal 14 kinderen in de leeftijd van 2 tot 4 jaar. Er is een maandag/donderdag en dinsdag/vrijdag groep. Peuteropvang op woensdag is echter ook mogelijk in combinatie met een ander dagdeel. BSO Oranje-Nassau bestaat uit maximaal 40 kinderen in de leeftijd van 4 tot 13 jaar, verdeeld over twee stamgroepen. De groep voor de oudste kinderen bevindt zich in de hal van het schoolgebouw.

Kindcentrum Prins Constantijn

Kindcentrum Prins Constantijn bestaat uit een dagopvang, peuterspeelzaal en twee groepen buitenschoolse opvang. Onze verticale groep Prins Ukkepekuk bestaat uit maximaal 12 kinderen in de leeftijd van 0 tot 4 jaar. Peuterspeelzaal De Kleine Prins bestaat uit maximaal 14 kinderen in de leeftijd van 2 tot 4 jaar. Er is een maandag/donderdag en dinsdag/vrijdag groep. BSO Prins Constantijn bestaat uit twee stamgroepen. Beide bieden plaats aan maximaal 20 kinderen, waarbij de jongste kinderen verblijven in een onderbouw groep en de oudste kinderen in een bovenbouw groep in de hal.

7.3. Activiteiten buiten de eigen groepsruimte

Er zijn verschillende activiteiten die buiten de stamgroep plaatsvinden. Hieronder worden de activiteiten van de dagopvang en de buitenschoolse opvang apart beschreven.

7.3.1. Dagopvang

Er worden ook activiteiten aangeboden die soms in een andere ruimte gezamenlijk gedaan worden. Dit kan een voorleesontbijt zijn waarbij alle peuters met elkaar op de gang ontbijten. Of denk hierbij ook aan de peutergym in de hal.

Indien mogelijk gaan de pedagogisch medewerkers elke dag minstens één keer naar buiten. Bij het buitenspelen gaan de kinderen naar onze ruime aangrenzende buitenruimte of ze gaan een stukje wandelen, vaak met de kinderwagen of bolderkar. Wanneer de beroepskracht-kind ratio het toelaat wordt er af en toe een uitstapje gemaakt, bijvoorbeeld naar de speeltuin, de kinderboerderij, een rondje wandelen om de vijver om eendjes eten te geven of even boodschappen doen.

7.3.2. Buitenschoolse opvang

De kinderen van de buitenschoolse opvang doen verschillende activiteiten buiten de eigen groepsruimte. Indien mogelijk gaan de kinderen elke dag buiten spelen en we maken 2x per

week structureel gebruik van een gymzaal. Aan het begin en eind van de dag en op vrijdagmiddag voegen de twee BSO groepen samen.

Tijdens verschillende activiteiten in de schoolvakanties verlaten de kinderen ook regelmatig hun groepsruimte. Dit kan verschillen van een bezoekje aan de speeltuin tot naar de bioscoop, de kinderboerderij, het strand, musea of het park of bos gaan en dergelijke. Bij een laag kind aantal tijdens de vakanties en standaard op woensdagmiddag voegen we samen op BSO Oranje-Nassau. Er is uiteraard wel altijd een vaste basisleidster aanwezig op deze locatie.

7.4. Incidenteel en structureel afnemen van een extra dagdeel

Bij Chr. Kinderopvang Papendrecht is het mogelijk om incidenteel en structureel een extra dagdeel af te nemen, indien de groeps grootte het toelaat. Wanneer er op de eigen groep geen plek is, bieden wij de mogelijkheid om een kind op een andere groep op te laten vangen. Hiervoor is wel schriftelijke toestemming van ouders nodig.

8. Vierogenprincipe dagopvang

Op de verticale groep en peuterspeelzaal werken wij volgens het vierogenprincipe. Dit betekent dat ten alle tijde een andere volwassene mee kan kijken of luisteren met een pedagogisch medewerker die alleen op de groep staat. Dit kan voorkomen aan het begin of eind van de dag, tijdens pauzes of wanneer de beroepskracht-kind ratio toestaat dat er maar één beroepskracht ingezet wordt. Wij geven op de volgende manier vorm aan het vierogenprincipe:

- Alle dagopvanggroepen zijn voorzien van vele ramen waardoor de groep goed te overzien is van binnen- en buitenaf;
- De dagopvang en peuterspeelzaal bij kindcentrum Oranje-Nassau zijn naast elkaar gelegen en voorzien van een tussendeur. Wanneer een beroepskracht alleen op de groep staat, wordt de tussendeur opengezet. Een veiligheidshekje voorkomt dat de kinderen naar de andere groep lopen (met name om te voorkomen dat een baby naar de peutergroep kruipt en een klein voorwerp kan inslikken of er in kan stikken);
- Bij kindcentrum Prins Constantijn is het lokaal van de dagopvang centraal gelegen in de hal van het schoolgebouw waardoor veel mensen langslopen. Het lokaal van de peuterspeelzaal grenst aan de kleuterklas en buitenruimte. Hierdoor is er veel zicht op de groep. Over het algemeen wordt er op de peuterspeelzaal gedurende de gehele openingstijd met twee pedagogisch medewerkers gewerkt.
- Op de slaapkamer staat een babyfoon, waardoor er altijd iemand kan meeluisteren.

9. Wenbeleid

9.1. Extern wenbeleid

Voorafgaand aan de start van de opvang vindt een intakegesprek plaats met ouders, gevolgd door een wenperiode. Minimaal twee weken voor de startdatum worden twee wendagen ingepland. Elk kind komt bij voorkeur twee ochtenden of middagen wennen. Indien nodig wordt de wenperiode nog uitgebreid. Wij zullen in principe een kind op een rustige(re) dag

inplannen zodat de pedagogisch medewerkers het kind (nog) beter kunnen begeleiden in het wennen aan de nieuwe omgeving. Over het algemeen kiezen wij ervoor om maximaal één kind per groep tegelijk te laten wennen. Voor broertjes en zusjes geldt echter een uitzondering omdat zij vertrouwd zijn met elkaar wat het wennproces juist ten goede kan komen.

9.2. Intern wenbeleid

Wanneer kinderen van de peuterspeelzaal of dagopvang overgaan naar onze buitenschoolse opvang geldt een wenperiode om deze overgang zo soepel mogelijk te laten verlopen. In de maand voorafgaand aan de overgang gaan de kinderen minimaal twee keer wennen. Aangezien ruim van tevoren bekend is wanneer kinderen overgaan, kunnen wij ervoor zorgen dat het wennen niet boventallig plaatsvindt. Indien de beroepskracht-ratio dit toelaat, geven wij er bij het intern wennen de voorkeur aan om groepsgenootjes die tegelijk doorstromen ook tegelijk te laten wennen. Zij zijn vertrouwd met elkaar en kunnen elkaar helpen om sneller te wennen. Doordat de pedagogisch medewerkers van de peuterspeelzaal tevens werkzaam zijn op de buitenschoolse opvang hoeven de kinderen alleen te wennen aan de groepsgenootjes.